

VODIČ ZA NOVINARE:

KAKO IZVEŠTAVATI O NARODNOJ SKUPŠTINI REPUBLIKE SRBIJE

Autori: Denis Kolundžija i Tatjana Aleksić

VODIČ ZA NOVINARE:

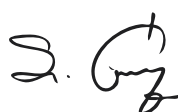
KAKO IZVEŠTAVATI O NARODNOJ SKUPŠTINI REPUBLIKE SRBIJE

Autori: Denis Kolundžija i Tatjana Aleksić

2023.

CRTA:

FONDACIJA
SLAVKO
ČURUVIJA
FOUNDATION

**PARTNERI
SRBIJA**

**#EY
ZA TEBE**

Ova publikacija je objavljena uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržinu ove publikacije isključivo je odgovorna Crta sa partnerima Slavko Ćuruvija fondacijom i Partnerima za demokratske promene Srbija i ta sadržina nužno ne odražava zvanične stavove Evropske unije.

Sadržaj

KAKO PRATITI RAD NARODNE SKUPŠTINE	4
Akreditacija	4
Uslovi rada	4
Izjave i pres konferencije	4
Pristup sali za sednice	5
Kodeks oblačenja	5
JAVNOST RADA	5
Zahtev za slobodan pristup informacijama od javnog značaja	7
Javnost rada u lokalnim skupštinama	8
O NARODNOJ SKUPŠTINI	8
Organizaciona struktura Narodne skupštine	9
Poslanici	14
Put zakona	16
REČNIK POJMOVA	17
POSLOVNIK NARODNE SKUPŠTINE	21
Kodeks ponašanja narodnih poslanika	23
DA VAM UŠTEDIMO VREME I TRUD	23
PREPORUKE	25

▲ KAKO PRATITI RAD NARODNE SKUPŠTINE

Bez obzira na to što se skupštinske sednice odavno prenose na Radio-televiziji Srbije, dok se sednice skupštinskih odbora „strimuju“ na sajtu Narodne skupštine, svaki će vam iskusni skupštinski izveštač reći da je izveštavanje sa lica mesta, dakle iz same Skupštine, nezamenljivo. Često se situacije koje obeleže skupštinski dan neće naći u direktnom prenosu, a sam boravak u Skupštini izveštaču daje mogućnost da dobije, zvanično ili nezvanično, dosta informacija, i to ne samo o tačkama dnevnog reda.

Akreditacija

Da biste uopšte mogli da izveštavate iz Narodne skupštine, najpre je potrebno da imate akreditaciju za praćenje rada Narodne skupštine.

Zahtevi za godišnjom ili dnevnom akreditacijom podnose se generalnom sekretaru Skupštine preko Odeljenja za odnose s javnošću.

Godišnje akreditacije važe od 1. marta tekuće do 1. marta naredne godine. Svaka medijska kuća može podneti zahtev za akreditaciju za ukupno pet osoba.

Za povremeno praćenje rada Skupštine, kada vas, recimo, interesuju samo određene teme, možete podneti zahtev za dnevno akreditovanje.

Uslovi rada

U obe zgrade Narodne skupštine – onoj na Trgu Nikole Pašića 13 (Dom Narodne skupštine) i u Kralja Milana 12 (stara zgrada Skupštine) postoje novinarske sobe.

Soba u Domu Narodne skupštine (na prvom spratu) opremljena je, zvanično, sa 12 kompjutera (ima ih manje, a od toga je bar pet stalno rezervisano, pa je preporuka novinarima da, ako su u mogućnosti, obavezno donesu laptop), internet konekcijom, jednim štampačem, četiri telefonske linije i dva TV prijemnika na kojima se mogu pratiti direktan ili interni TV prenos sednica Narodne skupštine.

Novinarska soba u zgradi u Kralja Milana 14 nalazi se u prizemlju i ona je opremljena kompjuterima, internet konekcijom, ima dve telefonske linije, jedan štampač i jedan televizor na kojem se može pratiti direktan ili interni TV prenos sednica Narodne skupštine.

U obe zgrade novinarima je omogućeno da putem internog TV prenosa prate i sednice radnih tela Narodne skupštine iz Doma Narodne skupštine, sale 1, 2, 3, 4, velike sale, male sale i događaje u centralnom holu.

Zgrada na Trgu Nikole Pašića ima dva ulaza – glavni ulaz i ulaz iz Kosovske ulice. Za novinarske ekipe namenjen je ulaz iz Kosovske ulice, ako nije drugačije naglašeno.

Korisna stvar je znati i da u zgradi na Trgu Nikole Pašića postoji i ambulanta.

Izjave i pres konferencije

Za uzimanje izjava od poslanika i pres konferencije predviđen je isključivo Centralni hol Doma Narodne skupštine (parter). Taj prostor ima svu potrebnu opremu za praćenje konferencija za novinare, kao i wireless internet konekciju.

Hol je pogodniji za praćenje sednica. S obzirom na to da je novinarska soba na prvom spratu, može se lako dogoditi da propustite dešavanja u holu – nekada čarke poslanika, iznenadne izjave/pres konferencije ili da vam promakne sagovornik koji vam je potreban.

Kamere nisu dozvoljene čak ni u hodnicima oko hola. U druge delove Skupštine sa kamerom možete samo ako imate dogovor sa nekim poslanikom. Ovo pravilo otežava rad novinari-ma elektronskih medija jer se može desiti da poslanici nedeljama i mesecima izbegavaju novinare.

Pristup sali za sednice

U Poslovniku Narodne skupštine stoji da „predstavnicima sredstava javnog informisanja imaju slobodan pristup sednicama Narodne skupštine i njenih radnih tela, radi obaveštavanja javnosti o njihovom radu, u skladu s propisima o unutrašnjem redu u Narodnoj skupštini”.

U stvarnosti, snimatelji i foto-reporteri u salu u kojoj se održavaju sednice Narodne skupštine mogu da uđu u pratnji zaposlenih u informativnoj službi, i to samo na početku sednice, nakon što počne rasprava, na svega nekoliko minuta. Ovo pravilo ne važi samo za RTS.

Sednice je ranije bilo moguće pratiti sa galerije ukoliko je to zatraženo prethodno preko Press službe od generalnog sekretara. Međutim, poslednjih nekoliko godina, iz, kako se navodi, bezbednosnih razloga, gotovo da nije moguće dobiti dozvolu za praćenje sednica sa galerije.

Kodeks oblačenja

Narodna skupština ima svoj kodeks oblačenja koji propisuje šta se od odeće ili obuće smatra prikladnim u zdanju Skupštine. Dakle, u Skupštinu ne možete da uđete ako ste došli u pocepanim farmerkama, u bermudama, u patikama, a tokom leta u papučama ili u sandalama sa otvorenim prstima; ne prolaze ni majice na bretele, čak ni majica kratkih rukava koja nema kragu, pa je tu leti spas, na primer, ešarpa. Ako ne poštujete pravila oblačenja, može se dogoditi da vam ne bude dozvoljen ulazak u zgradu Skupštine Srbije.

▲ JAVNOST RADA

Narodna skupština zvanično ističe da javnost svog rada obezbeđuje na više načina: omogućava TV i internet prenose skupštinskih sednica i radnih tela, kao i konferencije za novinare, objavljuje zvanična saopštenja, omogućava novinarima da prate rad Skupštine, ali i domaćim i stranim posmatračima, te zainteresovanim građanima. Takođe, Skupština dozvoljava uvid u svoju dokumentaciju i arhivu, uvid u stenografske beleške i zapisnike sa skupštinskih i sednica radnih tela, a tu su i informacije objavljene na zvaničnom sajtu Narodne skupštine.

Javnost može da ima uvid u rad Narodne skupštine, njenih sednica radnih tela – sve dok su one javne.

Prema Poslovniku Narodne skupštine, sednica Narodne skupštine može biti zatvorena za javnost „u slučajevima određenim zakonom, ako to predloži Vlada, odbor ili najmanje 20 narodnih poslanika. Predlog mora biti obrazložen. O tom predlogu Narodna skupština odlučuje bez pretrsa”.

I sednica radnog tela takođe može biti zatvorena za javnost „na obrazložen predlog najmanje

trećine od ukupnog broja članova tog radnog tela. O tom predlogu radno telo odlučuje bez pretresa”.

Da li će javnost biti informisana sa zatvorenih sednica, odlučuje sama Skupština, odnosno članovi radnog tela.

Na sajtu Skupštine Srbije mogu se naći gotovo sva važna dokumenta. Postoji odeljak „zakoni u proceduri” i „doneti zakon”, kao i „ostala akta” (deklaracije, različita imenovanja...)

Iako bi, kako se navodi u Poslovniku, na skupštinskom sajtu trebalo da budu objavljeni i svi predloženi amandmani, oni se, zajedno sa predlozima zakona, mogu naći tek pred početak sednice u novinarskoj sobi (odštampani na papiru). Dešava se da se o pojedinim amandmanima govori u javnosti uoči sednice, ali, ipak, o sadržaju najvećeg broja amandmana novinari mogu da saznaju tek kad ih dobiju od skupštinskih službi.

U novinarskoj sobi se mogu naći i stenogrami sa skupštinskih sednica (sa oko dva sata zakašnjenja).

Novinari koji prate rad Skupštine grada Novog Sada imaju pristup posebnom delu sajta te skupštine, na kojem se objavljuje uglavnom kompletan materijal za predstojeću sednicu, uključujući i amandmane na predložene odluke (izuzev, naravno, za tačke koje naknadno budu ubačene u dnevni red, a skoro uvek ima takvih). Za pristup posebnom delu sajta potrebni su korisničko ime i lozinka koju redakcijama dostavlja Skupština grada. O objavljivanju materijala za sednicu novinari se obaveštavaju putem imejla.

Osim informacija sa skupštinskog sajta, više informacija o radu parlamenta možete pronaći na <https://otvoreni.parlament.rs/>. **Inicijativa Otvoreni parlament**, organizacije Crta, prikuplja i objavljuje podatke o aktivnostima narodnih poslanika, radu i rezultatima rada Narodne skupštine, kao i analize različitih procesa iz perspektive transparentnosti, odgovornosti i participativnosti.

- [Steno-beleške govora poslanika na plenarnim sednicama](#)
- [Akti u skupštinskoj proceduri sa sažecima najvažnijih propisa](#)
- [Analize i statistike o skupštinskom radu](#)
- [Istraživanja, analize i bilteni](#)
- [Audio zapisi sednica skupštine u tri minuta](#)
- [Aktuelnosti u vezi sa radom skupštine](#)
- [Biografije poslanika](#)

Informacije o radu Narodne skupštine novinari mogu dobiti i putem zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja.

Zahtev za slobodan pristup informacijama od javnog značaja

U slučaju da želite da pošaljete zahtev za slobodan pristup informacijama od javnog značaja:

- Podnosite pismeni zahtev (obrazac možete preuzeti ovde: <https://www.poverenik.rs/sr-yu/pristup-informacijama/formulari-di.html>) Narodnoj skupštini – možete poslati imejlom ili poštom – za ostvarivanje prava na pristup informacijama od javnog značaja. U zahtevu možete da tražite da vas obaveste o posedovanju informacije koju tražite, da vam pošalju kopiju dokumenta koji sadrži traženu informaciju ili uvid u dokument.
- Zahtev mora sadržati naziv organa vlasti, vaše ime, prezime i adresu, kao i što precizniji opis informacije (što preciznije, to bolje) koja se traži, a može da sadrži i druge podatke koji olakšavaju pronalaženje informacije.
- Ne morate da navedete razlog za zahtev.
- Skupština je dužna da vas najkasnije 15 dana od dana prijema zahteva obavesti o tome da li poseduje traženu informaciju, da vam stavi na uvid dokument koji sadrži traženu informaciju, odnosno da vam pošalje kopiju tog dokumenta.
- Ako Skupština nije u mogućnosti, iz opravdanih razloga, da vas u roku od 15 dana obavesti o posedovanju informacije, da vam stavi na uvid dokument koji sadrži traženu informaciju ili da vam pošalje kopiju tog dokumenta, dužna je da vas o tome, najkasnije u roku od sedam dana od dana prijema zahteva, obavesti i odredi naknadni rok, koji ne može biti duži od 40 dana od dana prijema zahteva (prolongiranje roka obično predstavlja problem ako radite na priči čija je tema aktuelna, a neophodne su vam zvanične informacije; što je zahtev „osetljiviji”, to su, praksa pokazuje, veće šanse da vam državni organ ili uopšte ne odgovori na zahtev ili da pokuša da prolongiranjem roka „ubije” priču).

Ako ni posle 40 dana ne dobijete odgovor, ili ne budete zadovoljni odgovorom, obično u takvim slučajevima imate pravo da uložite žalbu Povereniku za informacije od javnog značaj i zaštitu podataka o ličnosti. To pravo, međutim, nemate kada je reč o Narodnoj skupštini – kako zakon kaže – „protiv rešenja Narodne skupštine, predsednika Republike, Vlade Republike Srbije, Vrhovnog suda Srbije, Ustavnog suda i Republičkog javnog tužioca ne može se izjaviti žalba Povereniku”. U takvoj situaciji preostaje vam samo da pokrenete upravni spor (da podnesete tužbu Upravnom sudu). Budite svesni da ti postupci mogu da traju i po nekoliko godina, što automatski znači da se značajno prolongira dobijanje traženih informacija, ali je svakako dobro da znate da imate na raspolaganju i tu mogućnost.

Formular zahteva možete pronaći [ovde](#) i formular žalbe možete pronaći [ovde](#).

Javnost rada u lokalnim skupštinama

Zakon o lokalnoj samoupravi propisuje da su sednice lokalnih skupština javne, ali da sama skupština ipak može da odluči da sednica ne bude javna iz bezbednosnih razloga i drugih razloga utvrđenih zakonom.

U poslovnici o radu lokalnih skupština najčešće stoji manje-više identična formulacija da se „predstavnicima sredstava javnog informisanja obezbeđuju potrebni uslovi za praćenje rada na sednicama skupština i njenih radnih tela”. Lokalne skupštine dozvoljavaju i direktan TV i radio prenos, i neretko se za tu svrhu raspisuju posebne javne nabavke.

Građani, putem medija „i na drugi prikladan način”, kako stoji u zakonu, imaju pravo da budu obavešteni o radu organa i službe jedinice lokalne samouprave.

Praksa pokazuje da je za svaku lokalnu vlast objavljivanje saopštenja obično najomiljeniji oblik komunikacije. Pošto je u pitanju jednosmerna komunikacija s javnošću, upravo je ta javnost, oličena u novinarima, onemogućena da u realnom vremenu reaguje na strogo kontrolisan i potrebama vlasti prilagođen sadržaj. U opticaju su i konferencije za medije. No, ukoliko je nemoguće kontrolisati njihovu dinamiku, odnosno postavljanje neugodnih pitanja predstavnicima lokalnih vlasti, dešava se da „problematici” novinari – oni koji su kadri da postave neugodna pitanja – uopšte ne dobiju poziv za konferenciju za medije ili, ako i budu pozvani, da ne dobiju priliku da postave pitanja.

Mogućnost da prate sednicu lokalne skupštine za izveštače je, po pravilu, samo polovina posla – drugu polovinu čine beleženje izjava i komentara na tačke dnevnog reda sednice ili na događaje koji prate sednicu. Poslednjih nekoliko godina, opet po pravilu, na susrete s novinarima obično su spremniji predstavnici opozicije, koji poslovično vapse za prostorom u medijima, dok se stavovi stranke ili stranaka u vlasti plasiraju uglavnom kroz konferencije za medije. To neretko biva „izgovor” za izbegavanje pojedinačnih izjava novinarima, ali to ne znači da će na pres konferenciji novinari dobiti odgovore na sva pitanja koja žele da postave.

▲ O NARODNOJ SKUPŠTINI

Narodna skupština je najviše predstavničko telo i nosilac ustavotvorne i zakonodavne vlasti u Republici Srbiji. (član 98. Ustava Srbije)

Vlast u Republici Srbiji deli se na tri ravnopravne grane – zakonodavnu (nosilac Narodna skupština), izvršnu (nosilac Vlada; predsednik Republike ima ograničeno učešće u izvršnoj vlasti) i sudsku vlast – i njihov odnos zasniva se na ravnoteži i međusobnoj kontroli.

Nadležnosti Narodne skupštine definisane su članom 99. Ustava Srbije. Narodna skupština donosi i menja Ustav, donosi zakone i druge opšte akte iz nadležnosti Republike Srbije, odlučuje o promeni granica Republike Srbije, potvrđuje međunarodne ugovore kad je zakonom predviđena obaveza njihovog potvrđivanja, odlučuje o ratu i miru i proglašava ratno i vanredno stanje, usvaja budžet i završni račun Republike Srbije na predlog Vlade i drugo.

Narodna skupština, takođe, bira Vladu, nadzire njen rad i odlučuje o prestanku mandata Vlade i ministara, ali isto tako Vlada može da okonča mandat Skupštine, ukoliko Vladin predlog za raspuštanje Skupštine prihvati predsednik Republike.

Ukaz o proglašenju zakona potpisuje predsednik Republike, ali on ima pravo da to ne učini

ukoliko ima zamerke na usvojeni tekst zakona. Ukoliko isti zakon Skupština ponovo usvoji, tad je dužan da ga potpiše.

Skupština može da razreši funkcije predsednika Republike ukoliko je Ustavni sud utvrdio postojanje povrede Ustava.

Takođe, zakon koji donese Skupština može biti podvrgnut oceni zakonitosti i ustavnosti od strane Ustavnog suda Srbije. A sudije Ustavnog suda bira i razrešava upravo Skupština.

Pored toga, Skupština bira četiri člana Visokog saveta sudstva, četiri člana Visokog saveta tužilaštva i bira Vrhovnog javnog tužioca i odlučuje o prestanku njegove funkcije

U njene nadležnosti spada i izbor i razrešenje guvernera Narodne banke Srbije i nadzor njegovog rada, izbor i razrešenje Zaštitnika građana, Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, Poverenika za pristup informacijama i zaštitu podataka o ličnosti, izbor članova Saveta Regulatornog tela za elektronske medije i drugo.

Veb-sajt Narodne skupštine: www.parlament.gov.rs

Organizaciona struktura Narodne skupštine

Predsednik Narodne skupštine – predstavlja Narodnu skupštinu; saziva sednice Skupštine i utvrđuje predlog dnevnog reda; predsedava sednicama; zamenjuje predsednika Republike kada je predsednik sprečen da obavlja dužnost ili mu mandat prestane pre isteka vremena na koje je biran, raspisuje izbore za predsednika Srbije, raspisuje izbore za odbornike lokalnih skupština.

Potpredsednici – predsedavaju sednici kada predsednik nije prisutan; broj potpredsedničkih mesta je rezultat dogovora stranaka koje čine saziv parlamenta. Broj potpredsednika nije definisan u Zakonu o Narodnoj skupštini. U zakonu stoji da se broj potpredsednika Narodne skupštine utvrđuje posebnom odlukom. U Poslovniku se navodi da Skupština utvrđuje broj potpredsednika na predlog predsednika Skupštine. U praksi to znači da se poslaničke grupe dogovore koliko će biti potpredsednika u tom sazivu i potom taj dogovor mora da se potvrdi glasanjem u parlamentu. U tome uvek odlučujuću ulogu imaju oni koji imaju većinu.

Generalni sekretar – pomaže predsedniku i potpredsednicima u pripremanju sednica Narodne skupštine, stara se o sprovođenju odluka i zaključaka Skupštine.

Generalnog sekretara imenuje Narodna skupština na predlog predsednika.

Generalni sekretar stara se o uslovima za rad narodnih poslanika, poslaničkih grupa i radnih tela, priprema predlog skupštinskog budžeta i podnosi ga nadležnom odboru.

Radna tela (odbori, pododbori, anketni odbori, komisije i radne grupe)

Odbori, pododbori i radne grupe

Odbori se obrazuju za razmatranje predloga zakona i drugih akata podnetih Skupštini. Odbor, u okviru svog delokruga, prati rad Vlade i drugih organa i tela, čiji rad nadzire Skupština, razmatra izveštaje organa, organizacija i tela, koji se na osnovu zakona podnose Narodnoj skupštini. Odbor može da organizuje javno slušanje.

Radi razmatranja pojedinih pitanja iz svog delokruga i pripreme predloga o tim pitanjima,

odbor može obrazovati pododbor, a predsednik odbora može obrazovati posebnu radnu grupu. Sednici odbora prisustvuje ovlašćeni predstavnik Vlade kada se na sednici razmatra predlog ili mišljenje Vlade i u drugim slučajevima na poziv odbora, kao i ovlašćeni predstavnik predlagača zakona i akata.

Sastav, delokrug i način rada odbora utvrđuje se Poslovníkom, kojim je definisan i broj odbora. Prema aktuelnom Poslovníku, u Skupštini Srbije ima 19 odbora i poseban odbor za prava deteta:

- 1) Odbor za ustavna pitanja i zakonodavstvo
- 2) Odbor za odbranu i unutrašnje poslove
- 3) Odbor za spoljne poslove
- 4) Odbor za pravosuđe, državnu upravu i lokalnu samoupravu
- 5) Odbor za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova
- 6) Odbor za dijasporu i Srbe u regionu
- 7) Odbor za privredu, regionalni razvoj, trgovinu, turizam i energetiku
- 8) Odbor za finansije, republički budžet i kontrolu trošenja javnih sredstava
- 9) Odbor za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu
- 10) Odbor za prostorno planiranje, saobraćaj, infrastrukturu i telekomunikacije
- 11) Odbor za obrazovanje, nauku, tehnološki razvoj i informatičko društvo
- 12) Odbor za Kosovo i Metohiju
- 13) Odbor za kulturu i informisanje
- 14) Odbor za rad, socijalna pitanja, društvenu uključenost i smanjenje siromaštva
- 15) Odbor za zdravlje i porodicu
- 16) Odbor za zaštitu životne sredine
- 17) Odbor za evropske integracije
- 18) Odbor za administrativno-budžetska i mandatno-imunitetska pitanja
- 19) Odbor za kontrolu službi bezbednosti

Odbor za prava deteta je posebno stalno radno telo. Predsednik tog odbora jeste predsednik Narodne skupštine, a članovi su potpredsednici Skupštine, predstavnici poslaničkih grupa i predsednik Odbora za rad, socijalna pitanja, društvenu uključenost i smanjenje siromaštva.

Ovo morate da znate o odborima!

Odbor za kulturu i informisanje predlaže dva člana Saveta Regulatornog tela za elektronske medije (REM) i raspisuje javni poziv za predlaganje ostalih članova tog tela (ima ih ukupno devet). Isti odbor predlaže kandidata za Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. Odbor za ustavna pitanja i zakonodavstvo predlaže Skupštini kandidata za Zaštitnika građana, odnosno Poverenika za zaštitu ravnopravnosti. Ministri, Bezbednosno-informativna agencija (BIA), Vojnobezbednosna agencija (VBA) i drugi obavezni su da podnose izveštaj nadležnim odborima.

Najvažniji odbori

Odbor za administrativno-budžetska i mandatno-imunitetska pitanja

Ovaj odbor je najvažniji kada je reč o funkcionisanju Skupštine, poštovanju Poslovnika, pitanjima imuniteta i dodeli mandata.

Odbor ima 17 članova.

Odbor donosi odluke kojima se uređuju pitanja statusnog i materijalnog položaja, prava i dužnosti poslanika i funkcionera koje bira Skupština, podnosi predlog kodeksa ponašanja poslanika, odlučuje o rasporedu sedenja narodnih poslanika, donosi akt o unutrašnjem redu u zgradi Narodne skupštine, kao i akt o korišćenju prostora oko zgrade i službenih vozila.

Razmatra razloge za prestanak mandata i predloge za potvrđivanje mandata narodnih poslanika, o čemu podnosi izveštaj Narodnoj skupštini, pitanja uspostavljanja ili ukidanja imuniteta poslanika i drugih izabраниh lica, kao i zahteve za odobravanje lišavanja slobode javnog tužioca, zamenika javnog tužioca i člana Državnog veća tužilaca.

Odbor za ustavna pitanja i zakonodavstvo

Odbor ima 17 članova.

Ovaj odbor razmatra predlog za promenu Ustava, predlog akta o promeni Ustava; predlog zakona i drugih propisa sa stanovišta usklađenosti sa Ustavom i pravnim sistemom i opravdanosti njihovog donošenja; predlog zakona koji se odnosi na uređenje Ustavnog suda, statute autonomnih pokrajina u postupku davanja saglasnosti Narodne skupštine, predlog za pokretanje postupka za razrešenje predsednika Republike; pitanja u vezi sa izborom i imenovanjem sudija Ustavnog suda, izborom Zaštitnika građana i drugih funkcionera, u skladu sa zakonom;

Razmatra obaveštenja Ustavnog suda o stanju i problemima ostvarivanja ustavnosti i zakonitosti, mišljenja i ukazivanja Ustavnog suda na potrebu izmene zakona i preduzimanja drugih mera radi zaštite ustavnosti i zakonitosti, kao i predlog i inicijative za pokretanje postupka za ocenu ustavnosti zakona i drugih opštih akata koje je donela Narodna skupština.

Odbor priprema predlog akta o promeni Ustava i predlog ustavnog zakona za sprovođenje Ustava.

Odbor za kontrolu službi bezbednosti

Odbor ima devet članova.

Odbor nadzire ustavnost i zakonitost rada službi bezbednosti; nadzire usklađenost rada službi bezbednosti sa strategijom nacionalne bezbednosti, strategijom odbrane i bezbednosno-obaveštajnom politikom Republike Srbije; nadzire poštovanje političke, ideološke i interesne neutralnosti u radu službi bezbednosti, nadzire zakonitost primene posebnih postupaka i mera za tajno prikupljanje podataka;

Razmatra predloge, peticije i predstavke građana koji su upućeni Narodnoj skupštini u vezi sa radom službi bezbednosti, predlaže mere za njihovo rešavanje i o tome obaveštava podnosioca;

Utvrdjuje činjenice o zabeleženim nezakonitostima ili nepravilnostima u radu službi bezbednosti i njihovih pripadnika, i o tome donosi zaključke.

Odbor za finansije, republički budžet i kontrolu trošenja javnih sredstava

Odbor ima 17 članova.

Razmatra predloge zakona i drugih akta iz sistema finansiranja državnih funkcija, poreza, taksu i drugih javnih prihoda, republičkog budžeta i finansijskih planova organizacija obaveznog socijalnog osiguranja;

Razmatra završni račun budžeta, kao i predloge zakona koji se tiču zajmova, garancija i igara na sreću, javnog duga i finansijske imovine Republike Srbije, javnih nabavki; kreditno-monetarnog, bankarskog, deviznog i carinskog sistema;

Razmatra i predloge zakona iz oblasti sprečavanja pranja novca i borbe protiv korupcije;

Razmatra izveštaj Državne revizorske institucije, o čemu podnosi izveštaj sa stavovima i preporukama Narodnoj skupštini;

Predlaže članove Fiskalnog saveta, kao i članove Saveta guvernera Narodne banke Srbije.

Anketni odbori i komisije

Privremena radna tela koja Narodna skupština obrazuje odlukom radi sagledavanja stanja u određenoj oblasti i utvrđivanja činjenica o pojedinim pojavama ili događajima.

Za razliku od anketnih odbora koji se obrazuju iz redova poslanika, u radu komisije, uz narodne poslanike, mogu učestvovati stručnjaci i naučnici, predstavnici državnih organa i organizacija.

Anketni odbor, odnosno komisija, ne može da vrši istražne i druge sudske radnje. Anketni odbor ima pravo da traži od državnih organa i organizacija podatke i obaveštenja, kao i da od pojedinaca uzima izjave koje su mu potrebne. Predstavnici državnih organa i organizacija dužni su da se odazovu pozivu anketnog odbora, odnosno komisije, i da daju istinite izjave, podatke, isprave i obaveštenja. Anketni odbor, odnosno komisija, podnosi Narodnoj skupštini izveštaj s predlogom mera.

Kratka istorija do sada formiranih anketnih odbora u Skupštini Srbije:

- Prvi anketni odbor formiran je posle devetomartovskih demonstracija opozicije 1991. godine. Moglo bi se reći da je njegov rad imao rezultate, budući da su ostavke podneli tadašnji čelnici Radio-televizije Srbije i ministar policije Radmilo Bogdanović.
- Nakon 2000. godine formirano je osam anketnih odbora, ali bez značajnijih rezultata.
- Krajem 2000. godine formiran je Anketni odbor o atentatu na Vuka Draškovića na Ibarskoj magistrali. Iako je taj odbor jednoglasno usvojio izveštaj da su istragu zločina ometali i blokirali MUP, Okružno tužilaštvo i Savezna uprava carina, te da je u ceo slučaj upletena tadašnja Služba državne bezbednosti, njegov rad ostao je bez konkretnog rezultata.
- Nekadašnja Savezna skupština osnovala je krajem 2001. godine Anketni odbor koji je ispitivao okolnosti u vezi s ubistvom ministra odbrane Pavla Bulatovića. Na čelu odbora bio je Vojislav Šešelj, predsednik SRS-a. Tadašnje Veće republika prihvatilo je izveštaj Anketnog odbora, ali nije ga prihvatilo Veće građana. Ubistvo Bulatovića do danas nije rasvetljeno.
- Godine 2002. formiran je Anketni odbor o navodnom prisluškivanju Kabineta predsednika SRJ Vojislava Koštunice. Izveštaj tog anketnog odbora nikada nije stigao pred poslanike.
- Godine 2004. formiran je Anketni odbor radi utvrđivanja činjenica i okolnosti u trgovini električnom energijom i finansijsko-bankarskim poslovima povezanim sa tom trgovinom. Odboru je predsedavao tadašnji poslanik SRS-a Aleksandar Vučić, ali članovi tog tela nisu uspeli da dođu do zajedničkog zaključka.
- Zbog sumnje u regularnost glasanja na izborima za Skupštinu Beograda na pojedinim biračkim mestima, u jesen 2004. godine formiran je Anketni odbor za utvrđivanje činjenica o tim izborima. Odbor je zaključio da je na više biračkih mesta netačno prikazan broj nevažećih glasačkih listića, ali sa takvim zaključkom nije se saglasio predstavnik DS-a u odboru. Skupština nije glasala o izveštaju tog odbora.
- Godine 2005. privatizacijom fabrike „Knjaz Miloš” bavio se za to osnovan anketni odbor. Članovi tog odbora, kome je predsedavao Milorad Vučelić iz SPS-a, nisu se usaglasili oko teksta zaključka.
- Radi utvrđivanja istine o novorođenoj deci nestaloj iz porodilišta u više gradova u Srbiji formiran je Anketni odbor, čija je predsednica bila Živodarka Dacin iz SPS-a. Članovi odbora napravili su izveštaj, koji je Skupština Srbije usvojila u julu 2006. godine.
- Od juna 2013. do aprila 2014. godine Anketni odbor, kome je predsedavao Momir Stojanović, u to vreme član SNS-a, utvrđivao je činjenice o načinu trošenja sredstava budžeta Republike Srbije na teritoriji AP Kosovo i Metohija u periodu od 2000. do 2012. godine. Izveštaj odbora, u kom su konstatovane brojne zloupotrebe i nenamensko trošenje novca, nije se našao na dnevnom redu parlamenta.

Poslaničke grupe

Uglavnom poslanici članovi iste političke stranke formiraju svoj poslanički klub. Brojnost poslaničke grupe je važna jer se na osnovu toga određuje i koliko će koja poslanička grupa imati vremena za diskusiju u plenumu, ali i, recimo, koliko će dobiti mesta u skupštinskim odborima. Da bi se formirala poslanička grupa, potrebno je najmanje pet poslanika, koji mogu biti i članovi različitih političkih stranaka. (Na ovu vrstu udruživanja često se odlučuju poslanici manjinskih stranaka ili poslanici koji tokom mandata napuste stranku na čijoj listi su ušli u parlament.) Po ranijoj odluci Ustavnog suda Srbije, mandat ne pripada stranci nego poslaniku, te ga on zadržava i nakon napuštanja stranke na čijoj je listi izabran. Takva okolnost dovela je do pojave tzv. preletača, poslanika koji su napustili jednu stranku i pristupili drugoj stranci. Tomislav Nikolić, tadašnji šef poslaničkog kluba SRS-a i zamenik predsednika te stranke, formirao je sa još 10 svojih kolega u septembru 2008. godine poslanički klub „Napred, Srbijo”, iz kog je mesec dana kasnije nastala Srpska napredna stranka.

Poslanik može da bude član samo jedne poslaničke grupe. Veće poslaničke grupe, odnosno one sa više poslanika, imaju i po nekoliko članova odbora.

Delegacije

Tela koja su vezana za međunarodnu saradnju. Parlamentarne delegacije mogu biti stalne, u okviru saradnje u međunarodnim organizacijama i institucijama (Savet Evrope, Parlamentarna skupština NATO...). Delegacije mogu biti i privremene. Narodna skupština obrazuje stalne parlamentarne delegacije, a nadležni odbor formira privremene (ad hoc) delegacije.

** Sastavi svih odbora i delegacija odlikavaju raspored političkih snagu u parlamentu. Nekada je postojalo nepisano pravilo da se opozicionim poslanicima dozvoli da budu predsednici važnijih skupštinskih odbora (administrativni, finansije, bezbednost...), ali od toga se u međuvremenu odustalo. (Kada se 2008. godine pocepala tada najveća opoziciona poslanička grupa, Srpska radikalna stranka, njeni predstavnici bili su na čelu važnih odbora – Tomislav Nikolić bio je predsednik Administrativnog odbora, a Dragan Todorović bio je na čelu Odbora za bezbednost. Sukob unutar SRS-a odražavao se i na rad odbora, pa je tada vladajuća koalicija – DS, SPS, G17 – preuzela predsedavanje tim odborima. S praksom da opozicija ne dobija mesto predsednika odbora kasnije je nastavio i SNS.)*

Poslanici

1 / Izbori za Narodnu skupštinu i dodela mandata

Narodna skupština Republike Srbije ima 250 poslanika, koji se biraju na četiri godine.

Od 1990, kada su održani prvi izbori za Narodnu skupštinu, do 2022. građani su 13 puta birali poslanike za Narodnu skupštinu (1990, 1992, 1993, 1997, 2000, 2003, 2007, 2008, 2012, 2014, 2016, 2020. i 2022. godine), od toga devet puta na vanrednim parlamentarnim izborima (1992, 1993, 2000, 2003, 2007, 2008, 2014, 2016. i 2022. godine).

Narodni poslanici biraju se na neposrednim izborima u Republici Srbiji kao jednoj izbornoj jedinici (na prvim izborima poslanici su birani u 250 izbornih jedinica, potom je taj broj smanjen na devet, pa opet povećan na 29, da bi se od 2000. godine do danas poslanici birali u jednoj izbornoj jedinici), na osnovu izbornih lista političkih stranaka, stranačkih koalicija, drugih političkih organizacija i lista koje predlože grupe građana. Na listi može biti maksimalno 250 kandidata

za poslanike, a među njima mora biti najmanje 40 odsto žena kao manje zastupljenog pola.

Pravo učešća na izborima ima lista koju je podržalo sudski overenim potpisima najmanje 10.000 građana i koju je proglasila Republička izborna komisija, organ koji je, uz biračke odbore, zadužen za sprovođenje izbora.

Pravo da bira poslanika (aktivno biračko pravo) i da bude biran za poslanika (pasivno biračko pravo) ima svaki punoletan poslovno sposoban državljanin Republike Srbije s prebivalištem u Republici Srbiji.

Izbore za Narodnu skupštinu raspisuje predsednik Republike Srbije i od dana raspisivanja do dana održavanja izbora ne može proteći manje od 45 ni više od 60 dana (vreme predizborne kampanje). Izbori za poslanike održavaju se najkasnije 30 dana pre isteka mandata poslanika kojima ističe mandat.

Mandati se raspodeljuju proporcionalno broju dobijenih glasova (otuda se ovakvi izbori i nazivaju izbori po proporcionalnom izbornom sistemu). U raspodeli mandata učestvuju samo one izborne liste koje su na izborima osvojile najmanje tri odsto glasova od ukupnog broja glasova birača koji su glasali (još se kaže i „prešle su cenzus“). Ovo pravilo ne važi za političke stranke i koalicije političkih stranaka nacionalnih manjina.

Mandati se dele primenom sistema najvećeg količnika (tzv. D’Ontova metoda) – ukupan broj glasova koji je osvojila svaka izborna lista podeli se brojevima od 1 do 250. Tako dobijeni količnici poređaju se po veličini, a za raspodelu mandata uzima se 250 najvećih količnika.

Koliko će koja izborna lista dobiti mandata zavisi od toga koliko se količnika koji joj pripadaju nalazi među 250 najvećih.

Liste političkih stranaka nacionalnih manjina i koalicija stranaka nacionalnih manjina ulaze u parlament i ako osvoje manje od tri odsto glasova, ali pod uslovom da pređu tzv. prirodni prag. Prirodni prag se dobija deljenjem broja glasova birača na izborima sa 250 (to je, u zavisnosti od izlaznosti na izborima, između 13.000 i 15.000 glasova - toliko je najmanje potrebno da takva lista osvoji najmanje jedan mandat).

Izmenom Zakona o izboru narodnih poslanika iz 2020. godine listama stranaka i koalicija stranaka nacionalnih manjina uvedena je dodatna pogodnost: nakon izračunavanja njihovih količnika oni se uvećavaju za 35 odsto.

2 / Potvrđivanje mandata i prestanak mandata

Potvrđivanje mandata poslanika obavlja se na konstitutivnoj sednici novog saziva Narodne skupštine (koju saziva predsednik Skupštine iz prošlog saziva u roku od 30 dana od proglašenja konačnih rezultata izbora (za šta je zadužena Republička izborna komisija), na osnovu uverenja o izboru za narodnog poslanika i izveštaja Republičke izborne komisije o sprovedenim izborima. Potvrđivanjem mandata novim poslanicima, prestaje funkcija poslanika čiji mandat ističe.

Poslaniku mandat prestaje iz sledećih razloga:

- podnošenjem ostavke (najčešće zbog prelaska na neku funkciju koja je nespojiva s poslaničkom);
- ako je pravosnažnom sudskom odlukom osuđen na kaznu zatvora bezuslovno u trajanju od najmanje šest meseci (Predsednika SRS Vojislava Šešelja je 2018. godine, u vreme

dok je bio poslanik, Žalbeno veće Mehanizma za međunarodne krivične sudove u Hagu pravosnažno osudilo na 10 godina zatvora za podsticanje progona, deportacije i prisilno raseljavanje, prisilno premeštanje Hrvata u vojvođanskom selu Hrtkovci 1992. godine. Sudsko veće je zaključilo da je Šešelj odslužio tu kaznu tokom boravka u pritvoru od 2003. do 2014. godine. Šešelj je, međutim, odbio da podnese ostavku, a ni Skupština nije ništa učinila po tom pitanju, tako da je ostao poslanik do isteka mandata, 2020. godine.);

- ako je pravosnažnom sudskom odlukom lišen poslovne sposobnosti;
- preuzimanjem posla ili funkcije koji su, prema ovom zakonu, nespojivi sa funkcijom poslanika;
- gubljenjem državljanstva;
- ako mu prestane prebivalište na teritoriji Republike Srbije;
- ako nastupi smrt poslanika.

Put zakona

Ko može biti predlagač zakona?

Po Ustavu, svaki narodni poslanik, Vlada, skupština autonomne pokrajine ili najmanje 30.000 birača (za prikupljanje potpisa rok je sedam dana!); Zaštitnik građana i Narodna banka Srbije imaju pravo predlaganja zakona iz svoje nadležnosti.

Predlog zakona koji je upućen Narodnoj skupštini predsednik Narodne skupštine, odmah po prijemu, dostavlja narodnim poslanicima, nadležnom odboru i Vladi, ako ona nije predlagač.

Predlog zakona dostavlja se i Zaštitniku građana, odnosno Narodnoj banci Srbije, ako uređuje materiju iz njihove nadležnosti.

Kad zakonski predlog stiže na dnevni red?

Kada zakonski predlog stigne u Skupštinu, mora da prođe najmanje 24 sata pre nego što može da bude stavljen na dnevni red sednice.

Predlog zakona može da se uvrsti u dnevni red sednice Narodne skupštine u roku ne kraćem od 15 dana od dana njegovog podnošenja (ponekad prođu i meseci, neretko se i ne nađu na dnevnom redu).

Izjašnjavanje odbora

O svakom predlogu zakona i amandmanu na zakon mora da se izjasni nadležni odbor Narodne skupštine.

Načelni pretres

Kada predlog zakona stigne pred poslanike, na sednici Narodne skupštine najpre se vodi načelni pretres tokom kojeg poslanici raspravljaju o predloženom zakonu sa stanovišta potrebe i ra-

zloga za donošenje zakona.

Pretnes u pojedinostima

Potom se vodi pretnes u pojedinostima, s tim da od završenog načelnog pretnesa do otvaranja pretnesa predloga zakona u pojedinostima mora da prođe najmanje 24 časa.

Pretnes u pojedinostima obavlja se o članovima na koje su podneti amandmani i o amandmanima kojima se predlaže unošenje novih odredaba.

Glasanje

Kada se završe obe rasprave, predsednik Skupštine Srbije određuje Dan za glasanje. Nekada se o predlozima zakona glasalo odmah nakon rasprave, ali je to pravilo promenjeno kada su nekadašnje tesne skupštinske većine imale problem da baš u tom trenutku obezbede potrebnih 126 poslanika. Dan za glasanje sada može biti i odmah po završetku rasprave, ali i nekoliko dana kasnije.

Ukaz o proglašenju

Po obavljenom glasanju, usvojeni zakonski predlog šalje se predsedniku Republike na potpisivanje ukaza o proglašenju zakona. Predsednik može da odbije da potpiše zakon (pravo veta) i tada ga vraća Skupštini na ponovno odlučivanje. Ako Skupština ponovno izglasa zakon, predsednik Republike dužan je da ga proglasi.

Početak primene

Po proglašenju zakona, on se objavljuje u Službenom glasniku Republike Srbije, a stupa na snagu obično osmog dana od dana objavljivanja (ukoliko se u samom zakonu ne navede drugačije).

„Ne znate dobro procedure!” – čest način da poslanici izbegnu odgovor na novinarsko pitanje.

▲ REČNIK POJMOVA

Zasedanje Skupštine (redovno i vanredno)

Period u kom se Narodna skupština sastaje i radi na sednicama. Skupština se sastaje u dva redovna zasedanja godišnje: prvo redovno zasedanje počinje prvog radnog dana u martu (“prolećno zasedanje”), a drugo redovno zasedanje počinje prvog radnog dana u oktobru (“jesenje zasedanje”). Redovno zasedanje ne može trajati duže od 90 dana. Vanredno zasedanje je zasedanje Skupštine u periodu kada se ne održava redovno zasedanje. Narodna skupština sastaje se vanredno na zahtev najmanje jedne trećine narodnih poslanika ili na zahtev Vlade, s

unapred određenim dnevnim redom.

Predsednik Skupštine dostavlja zahtev za vanredno zasedanje poslanicima i Vladi i određuje vreme kada će se Skupština sastati. Na vanrednom zasedanju Skupština radi po unapred utvrđenom dnevnom redu, koji je dostavio podnosilac zahteva za održavanje zasedanja. Redosled razmatranja tačaka dnevnog reda ne može da se menja bez saglasnosti onoga na čiji je zahtev vanredno zasedanje zakazano.

U Poslovniku piše da se sednice Narodne skupštine, po pravilu, održavaju utorkom, sredom i četvrtkom, a da predsednik Skupštine može da odluči da se sednica održava i drugim danima. U praksi se dešava da Skupština radi svakog dana, nekad čak i subotom i nedeljom.

Sednice traju od 10 do 18 časova s pauzom od jednog sata, ali predsednik Skupštine može da produži rad i posle tog vremena.

Kvorum

Najmanji broj narodnih poslanika koji mora biti prisutan u sali na početku radnog dana sednice Narodne skupštine (tzv. radni ili mali kvorum od najmanje 84 narodna poslanika, s tim da kvorum prvog radnog dana za otvaranje sednice i usvajanje dnevnog reda iznosi 126 poslanika). Najmanji broj narodnih poslanika u Danu za glasanje koji je neophodan za odlučivanje u skladu sa Ustavom, zakonom i Poslovníkom Narodne skupštine jeste 126 narodnih poslanika.

Dan za glasanje

Posebno utvrđen datum i vreme kada Narodna skupština odlučuje (glasa) o predlozima akata koji su razmatrani na tekućoj sednici. Dan za glasanje određuje predsednik Narodne skupštine, po pravilu nakon obavljenog pretresa u načelu i u pojedinostima o svim tačkama dnevnog reda. U Danu za glasanje narodni poslanici izjašnjavaju se o svakom predlogu akta u načelu, o amandmanima (o svakom amandmanu posebno) i o predlogu zakona u celini.

Amandman

Predlog za izmenu i dopunu predloga zakona, koji može podneti Ustavom ovlašćeni predlagač zakona (svaki narodni poslanik, Vlada, skupština autonomne pokrajine ili najmanje 30.000 birača; Zaštitnik građana i Narodna banka Srbije imaju pravo predlaganja zakona iz svoje nadležnosti), kao i nadležni odbor Narodne skupštine. Podnosi se predsedniku Narodne skupštine, u pisanom ili elektronskom obliku.

Podnošenje amandmana umelo je da posluži opoziciji za jedan od vidova političke borbe. Dešavalo se da se podnose na stotine amandmana u pokušaju da se što duže odloži usvajanje nekog zakona, pa su podnošeni i amandmani tipa „briše se zarez, stavlja se tačka”. Usvajanjem sada važećeg poslovnika o radu (2009. godine) ograničeno je vreme za raspravu, tako da je ovakav vid opstrukcije ili odugovlačenja onemogućen. Kada istekne vreme, rasprava se zaključuje bez obzira na to o koliko amandmana je diskutovano na sednici.

U Skupštini Srbije 2018. godine dolazi do, u najmanju ruku, neobične situacije: poslanici vladajuće većine počinju da podnose na stotine amandmana na predloge zakona Vlade Srbije – koju su isti ti poslanici izabrali i čiji rad podržavaju. Razlog za to, uverena je opozicija, bio je da ne ostane vremena opozicionim poslanicima za raspravu o njihovim amandmanima. Recimo, poslanici vladajuće većine podneli su 360 amandmana na Zakon o strancima, odnosno 36

poslanika SNS-a podnelo je po 10 amandmana, i to na prvih 10 članova tog predloga zakona. Amandmani su se razlikovali u svega nekoliko reči.

(U amandmanu koji je podneo Marijan Rističević iz SNS-a na član 1. Predloga zakona navodi se: „Zakon o strancima treba da omogući budućim investitorima u Republici Srbiji brže dobijanje potrebnih ličnih dokumenata u cilju ekonomskog razvoja i unapređenja poljoprivrede.” U amandmanu koji je potpisala Dragana Barišić, takođe iz SNS-a, opet na član 1, stoji: „Zakon o strancima treba da omogući budućim investitorima u Republici Srbiji brže dobijanje potrebnih ličnih dokumenata u cilju ekonomskog razvoja, a time i osnaženja zdravstvenog sistema Republike Srbije.” Aleksandar Martinović iz SNS-a podnosi amandman: „Zakon o strancima treba da omogući budućim investitorima u Republici Srbiji brže dobijanje potrebnih ličnih dokumenata u cilju ekonomskog razvoja i jačanja bezbednosnih struktura Republike Srbije.” Aleksandar Marković, opet iz SNS-a: „Zakon o strancima treba da omogući budućim investitorima u Republici Srbiji brže dobijanje potrebnih ličnih dokumenata u cilju ekonomskog razvoja i modernizacije Republike Srbije.”)

Budući da izmene koje je predložilo 36 poslanika SNS-a nisu bile istovetne, odnosno svaki amandman imao je drugačiji završetak, svaki poslanik je svojih 10 amandmana mogao da obrazlaže po dva minuta, što je ukupno 12 sati za obrazlaganje amandmana na samo jedan zakon. Zakon o strancima bio je prvi na dnevnom redu, što je značilo da će se o amandmanima na ovaj zakon prvo raspravljati. Slično je bilo i kad je na dnevnom redu bio Predlog zakona o vojnom obrazovanju. Naprednjaci su podneli amandmane gotovo istovetnog sadržaja, gde se kaže da „vojno obrazovanje obezbeđuje sveukupni razvoj Srbije sa posebnim osvrtom”, a menjalo se samo na šta se odnosi poseban osvrt.

To je bio jedan od razloga zbog kojih je nekoliko opozicionih partija počelo da bojkotuje rad Skupštine Srbije početkom 2019. godine. Na ovaj problem ukazala je i Evropska komisija u Izveštaju o napretku Srbije za 2019. godinu. Nakon toga SNS prestaje sa ovom praksom.

Izveštaj Evropske komisije za 2019. godinu: „Skupštinske prakse vladajuće koalicije dovele su do pogoršanja u raspravi i razmatranju zakonskih propisa, podrivajući nadzornu funkciju Narodne skupštine nad izvršnom vlašću. Parlamentarne prakse vladajuće koalicije dovele su do urušavanja zakonodavne debate i kontrole, i značajno su oslabile nadzor parlamenta nad izvršnom vlašću. Postoji hitna potreba da se stvori više prostora za istinsku međustranačku debatu i uslovi za smislenu učešće opozicije u Skupštini. Potrebno je hitno garantovati i podržati ostvarenje uloge nezavisnih regulatornih tela. Prakse vladajuće koalicije često su sprečavale Skupštinu da pravilno obavlja svoju zakonodavnu funkciju. To je uključivalo spajanje nepovezanih zakona u jednu tačku rasprave i predlaganje stotine amandmana koji nisu relevantni za sadržaj zakona. Ova praksa, čiji je cilj da se potroši vreme dodeljeno za raspravu na plenarnoj sednici, sistematski se koristi od decembra 2017. godine. Pored toga, primena hitnog postupka i dalje je velika i iznosila je oko 44 odsto od februara 2018. do februara 2019. Kao rezultat gorenavedenog, parlamentarna opozicija u većini slučajeva nije bila u stanju da delotvorno učestvuje u zakonodavnoj raspravi i predstavi svoje nacрте amandmana, uključujući i amandmane na ključne zakone kao što je budžet za 2019. godinu.”

Imunitet

Narodni poslanik ne može biti pozvan na krivičnu ili drugu odgovornost za izraženo mišljenje ili glasanje u vršenju svoje poslaničke funkcije (imunitet neodgovornosti, materijalno-pravni imunitet). Narodni poslanik koji se pozvao na imunitet ne može, bez odobrenja Narodne skupštine, biti pritvoren, niti se protiv njega može voditi krivični ili drugi postupak u kojem je moguće izricanje kazne zatvora (imunitet nepovredivosti, procesnopravni imunitet). Pravilo je da ovaj imunitet ne štiti poslanike za teže krivične delikte. Narodni poslanik koji je zatečen u izvršenju

krivičnog dela za koje je propisana kazna zatvora u trajanju dužem od pet godina može biti pritvoren bez odobrenja Narodne skupštine.

Zahtev za odobrenje određivanja pritvora za narodnog poslanika i zahtev za odobrenje pokretanja krivičnog postupka ili drugog postupka u kome se može izreći kazna zatvora nadležni organ podnosi predsedniku Skupštine, koji ga upućuje Odboru za administrativno-budžetska i mandatno-imunitetska pitanja.

Javna slušanja

Organizuju se radi pribavljanja informacija, odnosno stručnih mišljenja o predlogu akta koji je u skupštinskoj proceduri, radi razjašnjenja pojedinih rešenja iz predloženog ili važećeg akta, razjašnjenja pitanja značajnih za pripremu predloga akta ili drugog pitanja koje je u nadležnosti odbora. Odbori mogu da organizuju javna slušanja. Predlog za organizovanje javnog slušanja može da podnese svaki član odbora. Na javno slušanje, osim članova odbora i narodnih poslanika, mogu biti pozvani i svi oni čije je prisustvo od značaja za temu javnog slušanja.

Javna slušanja organizuju se na teme kao što su kvalitet vazduha u Srbiji, obrazovanje na jezicima nacionalnih manjina, sprečavanje nasilja nad ženama, smanjenje izbornog cenzusa...

Interpelacija

Instrument kontrolne funkcije Narodne skupštine nad radom Vlade predviđen Ustavom. Pitanje koje najmanje 50 narodnih poslanika upućuje Vladi ili njenom članu, sa ciljem da se dobije objašnjenje određene radnje preduzete u vođenju politike. O odgovoru Vlade odnosno člana Vlade na interpelaciju vodi se rasprava na sednici Narodne skupštine i na kraju se glasa o odgovoru. Ako Narodna skupština izglasa prihvatanje odgovora, nastavlja da radi po usvojenom dnevnom redu. Ako Narodna skupština glasanjem ne prihvati odgovor Vlade ili člana Vlade, glasa se o nepoverenju Vladi ili članu Vlade ukoliko prethodno, po neprihvatanju odgovora na interpelaciju, predsednik Vlade odnosno član Vlade ne podnese ostavku.

Rezolucija

Akt Narodne skupštine koji sadrži političku odluku. Donosi se na kraju pretresa političkog pitanja. Ovim aktom Narodna skupština zauzima određeni stav ili saopštava važnu političku odluku o unutrašnjim, spoljnim, finansijskim i drugim političkim pitanjima.

Deklaracija

Izjavni, načelni akt državnog organa, kojim se javno saopštava ili zauzima stav o važnom političkom, ekonomskom, međunarodnom ili nekom drugom pitanju ili događaju.

Hitan postupak

Postupak za donošenje zakona koji se primenjuje izuzetno i razlikuje se od redovnog postupka po kraćim rokovima od propisanih za pojedine faze postupka donošenja zakona, odnosno drugog akta.

Autentično tumačenje zakona

Tumačenje pravne norme ili dugog pravila koje daje donosilac. Narodna skupština daje autentično tumačenje zakona ukoliko su pojedine odredbe nejasne, nerazumljive ili neprimenljive. Predlog za donošenje autentičnog tumačenja zakona može podneti Ustavom ovlašćeni predlagač zakona.

Ostale pojmove možete naučiti ovde:

<http://www.parlament.gov.rs/gradjani/pojmovnik-narodne-skupstine.1632.html#7258>

▲ POSLOVNIK NARODNE SKUPŠTINE

Osnovni i najvažniji izvor parlamentarnog prava. Pravni izraz prava parlamenta na samoorganizovanje. Pravni akt kojim se uređuju organizacija i rad Narodne skupštine i način ostvarivanja prava i dužnosti narodnih poslanika, u skladu sa Ustavom i Zakonom o Narodnoj skupštini.

Poslovníkom su regulisana i pravila tokom rasprave, ko i koliko dugo može da govori.

- U osnovnom postupku, po otvaranju načelnog pretresa, pravo da govore, po sledećem redosledu i vremenskom trajanju, imaju:
- predlagač zakona ili ovlašćeni predstavnik, koji dobija reč kad je zatraži i na njega se ne odnosi ograničenje u pogledu trajanja izlaganja;
- izvestilac nadležnog odbora, koji ima pravo da govori jednom, u trajanju do pet minuta, predsednik, odnosno predstavnik poslaničke grupe, koji ima pravo da govori do 20 minuta, s tim što to vreme može podeliti u dva dela;
- narodni poslanici, naizmenično, prema tome da li podržavaju ili osporavaju predlog, što navode u prijavi za reč; ako u prijavi to nije navedeno, poslanici govore prema redosledu prijava za reč.

Predsednik Vlade i članovi Vlade dobijaju reč kad je zatraže i na njih se ne odnosi ograničenje u pogledu trajanja izlaganja.

U osnovnom postupku ukupno vreme rasprave u načelu za poslaničke grupe iznosi pet časova. Vreme se raspoređuje na poslaničke grupe srazmerno broju narodnih poslanika.

- Predsednik ili predstavnik poslaničke grupe, pre otvaranja pretresa, ima pravo da predloži duže vreme za raspravu. O predlogu mora da se izjasni parlament. Obično se u takvom slučaju rasprava produži sa pet na deset sati. Duže vreme za raspravu Skupština je do sada izglasavala kad je posredi neka važna tema poput usvajanja budžeta za narednu godinu. Više je izuzetak nego pravilo. Poslovník predviđa i skraćeni postupak, kada ukupno vreme rasprave u načelnom pretresu iznosi 50 odsto vremena.
- Predsednik Skupštine daje reč narodnim poslanicima prema redosledu koji je dostavila njihova poslanička grupa do isteka ukupnog vremena rasprave utvrđenog za poslaničku grupu.

Postoje i pravila koja poslanici moraju da poštuju tokom svojih izlaganja!

- Ako se poslanik u svom izlaganju uvredljivo izrazi o poslaniku koji nije član njegove poslaničke grupe, navodeći njegovo ime i prezime ili funkciju, poslanik na koga se izlaganje odnosi ima pravo na repliku. Ako se uvredljivi izrazi odnose na poslaničku grupu, odnosno političku stranku, u ime poslaničke grupe, pravo na repliku ima predsednik poslaničke grupe. Replika ne može da traje duže od dva minuta.
- Niko ne može da govori na sednici pre nego što zatraži i dobije reč od predsednika Skupštine. Poslanik govori s poslaničkog mesta, a sa govornice u sali može da govori predsednik Republike, predsednik Vlade i druge osobe, kada to odobri predsednik Skupštine.
- Niko ne sme da priđe govornici dok mu predsednik Skupštine to ne odobri. Govornik može da govori samo o tački dnevnog reda o kojoj se vodi pretres. Niko ne može da prekida govornika osim predsednika Skupštine.
- Za vreme govora narodnih poslanika nije dozvoljeno dobacivanje, odnosno ometanje govornika, kao i bilo koji postupak koji ugrožava slobodu govora. Govornik na sednici, kako stoji u Poslovniku, dužan je da poštuje dostojanstvo Skupštine.
- Na sednici nije dozvoljeno neposredno obraćanje narodnog poslanika drugom narodnom poslaniku, korišćenje uvredljivih izraza, kao ni iznošenje činjenica i ocena koje se odnose na privatni život drugih lica.

Zbog povrede reda na sednici, predsednik Skupštine može da izrekne mere: opomenu, oduzimanje reči ili udaljenje sa sednice, a Odbor za administrativno-budžetska i mandatno-imunitetska pitanja izriče novčanu kaznu.

- Opomena se izriče narodnom poslaniku: koji je prišao govornici bez dozvole predsednika Skupštine, koji govori pre nego što je zatražio i dobio reč, kao i kad i pored upozorenja predsednika Skupštine govori o pitanju koje nije na dnevnom redu, ako prekida govornika u izlaganju ili dobacuje, ometa govornika ili na drugi način ugrožava slobodu govora, ako se neposredno obraća drugom narodnom poslaniku, ako upotrebljava psovke i uvredljive izraze, iznosi činjenice i ocene koje se odnose na privatni život drugih lica, ako drugim postupcima narušava red na sednici.
- Mera oduzimanja reči izriče se poslaniku kome su prethodno izrečene dve opomene, a koji i posle toga narušava red na sednici. Poslanik kome je izrečena mera oduzimanja reči dužan je da prekine svoje izlaganje. U suprotnom, predsednik Skupštine isključuje ozvučenje i, ako je potrebno, određuje pauzu.
- Udaljenje sa sednice izriče se poslaniku koji i posle izrečene mere oduzimanja reči ometa ili sprečava rad na sednici, ne poštuje odluku o oduzimanju reči.
- Poslanik kome je izrečena opomena kažnjava se novčanim iznosom u visini od 10 odsto osnovne plate, a ako su u toku iste sednice izrečene dve opomene, kazna je 20 odsto plate. Poslanik kom je oduzeta reč kažnjava se novčanom kaznom od 40 odsto, a za meru udaljenja sa sednice kazna je u visini od 50 odsto osnovne plate. Ako je izrečeno više mera na sednici, novčane kazne se ne sabiraju, već se primenjuje samo najviša kazna. Odluku o kazni donosi Odbor za administrativno-budžetska i mandatno-imunitetska pitanja.

** Budući da Poslovnik uglavnom reguliše međusobna obraćanja poslanika, u praksi u skupštinskoj sali poslanici bez ikakvih sankcija uvredljivo govore o onima koji nisu prisutni, o političkim protivnici-*

ma, sudijama, umetnicima, novinarima... Takva izlaganja prolaze bez ikakve reakcije predsedavajućeg, iako bi se mogla tumačiti kao urušavanje dostojanstva Skupštine.

Kompletan tekst Poslovnika:

[http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/vazna-dokumenta/poslovnik-\(precisceni-tekst\)/postupci-za-donosenje-akata-i-drugi-postupci.1338.html](http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/vazna-dokumenta/poslovnik-(precisceni-tekst)/postupci-za-donosenje-akata-i-drugi-postupci.1338.html)

Kodeks ponašanja narodnih poslanika

Narodni poslanik je obavezan da postupa jednako prema svim građanima, bez diskriminacije i da ličnim primerom predstavlja uzor etičkog ponašanja. Kodeks nalaže savesno obavljanje funkcije, pristojnost i uvažavanje drugih poslanika i da poslanik „govorom ne podstiče mržnju i nasilje”. Poslanici su u obavezi da poštuju osam etičkih vrednosti: istinu, pravičnost, poštenje, nepristrasnost, odgovornost, integritet, otvorenost i dostupnost.

Svako fizičko ili pravno lice može da podnese prijavu Administrativnom odboru za slučajeve kršenja Kodeksa. Protiv podnosioca prijave Administrativni odbor će pokrenuti postupak ukoliko utvrdi nameru da se prijavom politički diskredituje neki narodni poslanik. Izričito je zabranjeno podnošenje anonimnih prijava za kršenje Kodeksa, a odluka Administrativnog odbora po prijavi je konačna.

Kodeksom se osniva Komisija za etiku sa savetodavno-edukativnom ulogom, koja poslanicima služi za poverljivo savetovanje u pitanjima sukoba interesa. Komisija je sastavljena od eksternih članova, koji nisu narodni poslanici, sa kojima poslanici mogu da izgrade „odnos poverenja”. Komisija je zadužena za pripremu Vodiča za primenu Kodeksa i za organizovanje i sprovođenje obuke poslanika.

Agencija za sprečavanje korupcije pokreće i sprovodi postupak u kome se odlučuje da li je došlo do povrede Zakona o sprečavanju korupcije, odnosno Agencija je nadležna da odlučuje o rešavanju pitanja sukoba interesa i primanja poklona. Prijava privatnog interesa narodnog poslanika u vezi sa zakonom ili drugim aktom o kojem se raspravlja ili odlučuje u Skupštini objavljuje se na internet stranici Narodne skupštine.

Mere u slučaju povrede Kodeksa predstavljaju opomenu i javnu opomenu. Nadzor nad primenom Kodeksa je u nadležnosti Administrativnog odbora.

▲ DA VAM UŠTEDIMO VREME I TRUD (ne, stvarno ima i važnijih tema o kojima možete da izveštavate!)

1 / Hrana u restoranu

Među omiljenijim temama kojima se, u nedostatku kreativnosti, već godinama bave mediji, a neretko sa ciljem da se, valjda, pokaže kako uz sve druge privilegije (a ima ih: imunitet, „velika plata”, dnevnice, besplatan prevoz...) poslanici, eto, mogu da uživaju i u dobroj hrani, ali po veoma niskim cenama.

Tačno je, cene su daleko niže nego u regularnim restoranima i kafićima. No, one nisu takve samo

u Narodnoj skupštini niti ih je sama Skupština nametnula – u menzama i restoranima svih drugih državnih organa cene kafe, kisele vode ili nekog obroka niske su zahvaljujući činjenici da u cenu nisu uključene dažbine i troškovi koje imaju regularni restorani. Za kreiranje cena zadužena je Uprava za zajedničke poslove republičkih organa.

2 / Plate poslanika

Osnovicu za obračun i isplatu plata za predsednika Republike, narodne poslanike i imenovana, postavljena i zaposlena lica u službama predsednika Republike i Narodne skupštine utvrđuje Administrativni odbor Narodne skupštine, u skladu sa sredstvima obezbeđenim u budžetu Republike Srbije.

Svi narodni poslanici imaju pravo na poslanički dodatak u mesečnom paušalnom iznosu u visini od 40 odsto od punog iznosa plate poslanika na stalnom radu u Narodnoj skupštini.

- Plata zavisi i od godina staža, da li poslanik obavlja i neke druge dužnosti, recimo da li je potpredsednik Skupštine (više dužnosti – veća plata). Poslanik koji odluči da ne bude u stalnom radnom odnosu u Skupštini ima pravo na naknadu u visini razlike između punog iznosa poslaničke plate i zarade koju ostvaruje u radnom odnosu ili penzije.

(Tokom 2020. godine osnovna plata poslanika bila je 82.869 dinara. Plata predsednika Skupštine Srbije je 115.632 dinara, potpredsednika parlamenta 101.178 dinara, predsednika odbora i šefova poslaničkih klubova 90.578 dinara, a njihovih zamenika 84.796 dinara. Na tu platu treba dodati poslanički dodatak od 33.000 dinara koji je za sve isti. Istovremeno, plata predsednika Vlade Srbije iznosi 127.812, a predsednika Republike 144.540 dinara. Plata guvernera NBS iznosi 535.000 dinara.)

Osim plate i poslaničkog dodatka, poslanici imaju pravo i na:

- Smeštaj u Beogradu – zakup stana ili hotel za poslanike koji žive van Beograda.
- Naknadu za odvojen život od porodice – dodatak za poslanike kojima Skupština plaća stan u Beogradu; u porodicu spadaju bračni partner i maloletno dete.
- Korišćenje svog automobila – novac za gorivo, amortizaciju i naknadu za vožnju automobila za poslanike koji putuju u Beograd zbog rada u Skupštini.
- Besplatan prevoz u železničkom, drumskom, javnom gradskom i rečnom saobraćaju na teritoriji Republike Srbije u svim pravcima i za neograničen broj putovanja.
- Parking za vozila poslanika u tri javne garaže u Beogradu.
- Službeni put u inostranstvo – prevoz, smeštaj, dnevnice i ostali troškovi za službena putovanja van zemlje. Iznos dnevnice za put u inostranstvo utvrđen je Uredbom o naknadi troškova i otpremnini državnih službenika i nameštenika. Nakon službenog puta, narodni poslanik je dužan da Službi Narodne skupštine podnese pisani izveštaj o službenom putu radi pravljanja troškova.
- Službeni put u zemlji – prevoz, smeštaj i dnevnice za službena putovanja u zemlji.
- Otpremninu prilikom odlaska u penziju.

** Administrativni odbor ukinuo je 2009. isplatu dnevnica za prisustvo sednici Skupštine i odborima, iako pravo na tu vrstu naknade i dalje omogućava Zakon o primanjima narodnih poslanika u Narodnoj skupštini Republike Srbije.*

▲ PREPORUKE

Ne dolazite na sednice nepripremljeni. To se ne odnosi samo na upućenost u teme o kojima će Skupština raspravljati (ono šta je na dnevnom redu), već i na poznavanje (goreopisanih) procedura. Ukoliko ni sa jednom od dve stvari ne stojite dobro, možda je najbolje da izveštavanje iz Skupštine prepustite kolegi/koleginici.

Skupština kao fah. Idealno bi bilo da svaka redakcija ima jednog novinara ili jednu novinarku koji/koja redovno prati rad Narodne skupštine.

Ja ne znam, ali znam ko zna. Niko od vas ne očekuje da budete eksperti za sve oblasti i sve zakone koji prolaze kroz parlament. Zato je najbolje da pitate one koji to jesu. Ako je na dnevnom redu budžet ili neka oblast iz ekonomije koja vam nije bliska – pitajte nekog ekonomistu da vam to što piše u tekstu predloga zakona ili zakona stavi u kontekst, a ako su posredi pravna pitanja, konsultujte nekog ko može da vam objasni šta to u praksi znači. Vremenom ćete i sami neke oblasti bolje razumeti.

Da svako razume. Tekst zakona je vrlo suvoparan, a budući da se vi ne obraćate stručnoj javnosti već široj populaciji, potrebno je da izveštavanje tome i prilagodite. Ako kažete da Skupština Srbije raspravlja o izmenama i dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika, to neće biti sasvim jasno kao kad kažete „Skupština danas raspravlja o smanjenju izbornog cenzusa sa pet na tri odsto” i kasnije navedete pun naziv zakona.

Čitajte predloge zakona i druga dokumenta. Nekada predlagači u svojim javnim prezentacijama ne stave baš sve što je važno u prvi plan.

Hvala Suzani Trninić

OTVORENI PARLAMENT

Inicijativa Otvoreni parlament svakodnevno prati rad Narodne skupštine Republike Srbije od 2012. godine. Otvoreni parlament prikuplja i objavljuje podatke o aktivnostima narodnih poslanika i poslanica, radu i rezultatima rada Narodne skupštine, i bavi se analizom različitih procesa iz perspektive transparentnosti, odgovornosti i participativnosti. Osnovni cilj inicijative Otvoreni parlament je povećanje javnosti rada parlamenta, informisanje građana o radu parlamenta i uspostavljanje redovne komunikacije između građana i njihovih izabраниh predstavnika. Svoj rad baziramo na vrednostima koje su sadržane u međunarodnoj Deklaraciji o otvorenosti parlamenata, u čijem razvoju je učestvovao i Otvoreni parlament.

OTVORENI PARLAMENT.rs

O vama se radi.